

Jsou ty děti drzejší?

S **MARKÉTOU PÁNKOVOU O KOMENSKÉM S RÁKOSKOU**

KAROLÍNA VAVERKOVÁ

Jedno z nejstarších českých muzeí, Národní pedagogické muzeum, vede historička a komenioložka Markéta Pánková už dvanáct let. Kromě toho je koordinátorkou celonárodních oslav věnovaných výročí narození a úmrtí Jana Amose Komenského v letech 2020 a 2022. V rozhovoru pro Týdeník Echo vypráví, jak se v průběhu let měnil způsob portrétování Komenského, i o tom, jakými změnami školství a pedagogika prošly od vzniku muzea v roce 1892.

Jak se změnilo pedagogické řemeslo za posledních sto let?

Učitel má daleko větší možnosti. Během 19. století byl počet žáků ve třídě 80. Právo na pomocníka učitele vznikalo, až když měl dětí ve třídě sto. Do roku 1919 pro ženy učitelky platil celibát, protože by prý neměly dost času správně roli učitelky naplnovat. Oproti době před rokem 1989 pozoruji, že učitelé přibyla odpovědnost, co a jak učit. Přišla svoboda, ale pro učitele se situace stala složitější. Neučí v atmosféře jedné politické ideologie, což je úžasné, ale musí se zorientovat ve světě různých politických idejí a najít si tu svou cestu, jak vzdělávat.

Ale to je pozitivní, že pedagog nemůže ustrnout na jednom stylu učení po celou kariéru.

Určitě je to mnohem lepší. Ale učitelé chemie či fyziky mají stálý základ, rovnice se nemění. Oproti tomu učitelé společenských věd se musí daleko víc orientovat v nových vlivech a musí učit s ohledem na soudobé dějiny. A navíc mají zodpovědnost za žáky, jejichž kázeň je někdy velmi uvolněná. Jsou ty děti drzejší? Kdyby se v rodinách naučily úctě k učiteli, prospěje to nejen pedagogům, ale i dětem a jejich rodičům.

Letos se po celé republice odehrávají oslavy sta let od založení Československa. Zapojilo se i pedagogické muzeum?

Pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského připomíná výročí vzniku Československa výstavami Nová škola v nové republice a Tady nová republika. K vidění jsou až do konce roku. Ukazují těžkou situaci po roce 1918 a připomínají, že čeští učitelé odcházeli posílit vzdělanost do méně rozvinutých částí republiky. Třeba na Podkarpatskou Rus.

MARKÉTA PÁNKOVÁ

Vystudovala na FF Masarykovy univerzity historii a sociologii. Působila v Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě či na ministerstvu školství i vnitra. V letech 1999 až 2005 předsedala organizaci Unie Comenius. Od roku 2005 je v čele Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského. Je členkou učené společnosti Comenius Academic Club.

A jak se připravujete na oslavy Jana Amose Komenského? Za dva roky uplyne 350 let od jeho smrti.

Za někdejšího ministra školství Stanislava Štecha jsem měla tu čest být jmenována koordinátorkou celonárodních oslav, které se blíží. Budou ale i v roce 2022, kdy uplyne 430 let od narození Komenského. Zároveň budeme v roce 2022 předsedat Radě Evropské unie a koho jiného prezentovat jako symbol vzdělanosti Česka než Komenského? V roce 2020 chystáme rovněž velkou výstavu věnovanou Komenskému, jeho době a myšlení. Už za rok ale oslavy zahájíme velkou konferencí s mezinárodní účastí s tematikou odkazu Komenského v umění a uměleckém vzdělávání. Možná jen málokdo ví, že komeniologie kvete nejen u nás, ale i v Německu, Polsku, Nizozemsku, Rusku, ale také v USA a Jižní Koreji. Sérii výstav a přednášek v jubilejních letech doplní tisk unikátní encyklopedie o Komenském. Taky nesmí chybět nová expozice v Naardenu v roce 2020.

To bude první encyklopedie o Komenském v češtině?

Ano, třísvazková *Encyclopaedia Comeniana* pojedná o jeho životě, díle, době a odkazu současnosti. Obsahovat bude asi dva a půl tisíce hesel. Hotová by měla být za čtyři roky, tedy v roce 2022. Dělá na tom tým lidí, podílím se redakčně a autorsky.

V roce 1996 muselo muzeum odejít z Valdštejnského paláce a prostory uvolnit vznikajícímu Senátu. Jak se s tím muzeem vyrovnalo?

Byla to obrovská rána a muzeum se z toho ne-

muselo vzpamatovat. Bylo takřka na zavření. Když muzeum opustilo palác, ztratilo jak expozici, tak depozitáře a své zázemí. Čekala nás spousta práce, aby se obnovila důstojnost pedagogického muzea. Mnoho sbírek z roku 1892 bylo třeba přestěhovat. Od obrazů přes učebnice a jiné školní pomůcky včetně unikátních školních obrazů až po teoretické práce, které vznikly na podporu rozvoje vzdělanosti tohoto národa. O starých tiscích a dalších vzácných knihách ani nemluví.

Jste autorkou knihy o historii zobrazování Komenského od roku 1642 až po současnost. Jak se obrazy Komenského v průběhu let měnily?

Koncem 19. století se ve školních obrazech Komenský prezentoval spíše v pochmurných barvách. Když vznikla republika, prezentoval se barevněji jako symbol, který povzbudí společnost. Vznikla řada významných děl, která vřazovala podobiznu Komenského do nových souvislostí. Ze začátku se autoři soustředili více na výjev Komenského odcházejícího z vlasti. Portrét se vyvíjel, ale je zřejmé, že jeho fyziognomické prvky na obrazech zůstaly tak, jak byl portrétován v 17. století. Nejčastěji byl prezentován jako učitel, vědec a vzdělanec se symboly, jako jsou glóbus, kniha, stůl a svitky papíru. V novějších obrazech například Adolf Born Komenského zaznamenal s rákoskou, ale pojal jej velmi pozitivně s humornou nadsázkou. Další portréty mají historizující sílu. Profesor a pedagog Jan Uher, který byl za druhé světové války v Berlíně odsouzen k smrti, před popravou do dřeva vyryl portrét Komenského. Ten je dnes podkladem pro medaili, kterou získávají osobnosti v oblasti pedagogiky. ■

**SÉRII VÝSTAV
A PŘEDNÁŠEK
V JUBILEJNÍCH LETECH
DOPLNÍ TISK UNIKÁTNÍ
ENCYKLOPEDIJE
O KOMENSKÉM.**